

SYNODUS ROMANA SUB GREGORIO VII CELEBRATA.

(Dedimus supra inter concilia Romanæ celebrata tempore S. Gregorii VII. Est ordine quinta.)

INCIPIT

UTILIS ALTERCATIO DUORUM

SUPER QUODAM CAPITULO,

DE INCONTINENTIA SACERDOTUM.

Domino ac venerando sacerdoti ALBOINO, scientia et moribus adornato. BERNALDUS bonum indeficiens, quod est Christus.

Cum proxime simul essemus, et verba de canonum sanctionibus ad invicem conferremus, aliquantulum de capitulo Nicæni concilii dissensimus. Cum enim inter nos, ut recolis, de prohibenda sacerdotum incontinentia sermo consereretur [f. conferretur], quæ in tertio ejusdem concilii capitulo adeo prohibetur, ne saltem clerici debeant habitare cum feminis nulla consanguinitate propinquis, tu quoddam aliud caput ex ecclesiastica Historia, quæ dicitur Tripartita (*Hist. Eccl. Tripart.*, lib. II, cap. 14), protulisti, quod quemdam Paphnucium testatur in eodem concilio surrexisse, et a tota synodo sacerdotibus ut dormirent cum uxoribus suis licentiam impetrasse. Insuper etiam idem ipsum capitulum Nicæni concilii minus considerate annumerasti.

Unde non parum doleo de te tantæ indolis viro, in sacris litteris tam erudito, quod hoc unquam excellentissimo concilio, juxta sanctum Gregorium, æque ut Evangelium venerando, assignare non dubitasti, quod nec ultimum, imo nullum inter canonica capitula habet locum, videlicet quod apostolicæ et evangelicæ adversatur doctrinæ. Nam ipse princeps apostolorum in Epistola sua (*I Petr. III*), etiam laicis præcipit ut parcant uxoribus suis, ne impediantur orationes earum. Cui et ipsum vas electionis Paulus concordat dicens: *Abstinete vos ad tempus, ut vacetis orationi (I Cor. VII)*. Si igitur laici die quo volunt orare prohibentur ab opere conjugali, liquido consequitur ut sacerdotes, quibus quotidianum est officium orandi, vel sacrificandi, vel baptizandi, nunquam a die ordinationis suæ conjugibus suis debeant commiseri.

Hanc autem continentiam ab ipsis apostolis, sacerdotibus et levitis esse indictam testatur Aurelius Carthaginensis archiepiscopus in concilio gene-

(975) Vide concilium Africanum sub Bonifacio I et Cœlest. I pontif. can. 37, dist. 32, c. 13. *Placuit*. Vide etiam dist. 83, c. 4. *Cum de quorundam*. Ubi

A rali CCXVII Patrum, cui egregius doctor Augustinus interfuit, vere ipsius sacre Scripturæ armarium. Deliberat enim prædictus archiepiscopus ita dicens (975): *Placet ut sacerdotes et levitæ, vel qui sacramentis divinis inserviunt, continentes sint in omnibus, quo possint simpliciter quod a Deo postulant impetrare, ut quod apostoli docuerunt et ipsa servavit antiquitas nos quoque custodiamus*. Quod constitutum a legatis apostolicæ sedis Faustino venerabili episcopo, et ab omnibus episcopis unanimiter cum subscriptionibus est confirmatum. Item ipsa Veritas affirmat in Evangelio, dicens: *Amen dico vobis, nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum (Matth. V)*. Justitia autem veterum erat ut sacerdotes anno vicis suæ, dum nondum vera, sed umbratica tantum sacrificia celebrarent, non solum ad uxores, sed et ad domos suas venire penitus vitarent. Hanc igitur veterum justitiam quicumque ex modernis sacerdotibus non dico superare, sed saltem imitari contendit, nunquam post ordinationem suam ad conjugale opus redibit, cum nulla dies prætereat qua sacerdotali officio vacare non debeat.

B Amplius sancta et veneranda synodus Nicæna, cui prædictum capitulum assignasti, in tertio capite penitus prohibet clericis etiam cohabitationem feminarum, nisi consanguinitate proximarum. Illud autem tuum nec prohibet concubitum. Quicumque igitur tuo capitulo consentit, a prædicto concilio dissentit. Unde et damnatus est anathemate quo S. Gregorius in synodica sua omnes a Nicæna synodo dissentientes damnavit.

C Si autem fortasse negas eandem synodum prohibuisse clericis habitare cum feminis, antiqua et authentica perscrutata exemplaria, quæ ibidem concilium in 20 cap. cum CCCXVIII Patrum subscriptione continent roboratum, quod etiam in eodem numero capitulorum a sanctissimis episcopis Cyverba hujus can. aliter paulum habent, sicut et in conc. recens editis: sensus est alioqui censors.

rillo, Alexandro [Alexandrino], et Attico Constanti-
nopolitano ad prædictum præsulem Aurelium, et re-
liquos Africæ episcopos legitur esse transmissum.
Ipsa etiam Tripartita historia, quam nimium vene-
rari videris, 20 capitula in prædicta synodo testatur
esse constituta. In his, inquam, exemplaribus, si
legere digæris, prædictum invenies concilium in
3 capite clericis non modo coitum, sed et cohabitati-
onem per omnia interdicere cum feminis.

Præterea Siricius papa in decretis suis (*decr.* 3 et
4 in concilio Arelatensi), B. Hieronymus in epistola
sua ad Oceanum; et in ecclesiastica Eusebius Histo-
ria (976); sanctus etiam Gregorius (*lib.* vii, *epist.* 39)
Romano defensori scribens, et alii quamplures præ-
dictum capitulum in Nicæna synodo probant esse
statutum. Ergo illud tuum, cum isti maxime sit
contrarium, anathema nullatenus evadet Grego-
rianum. Ipse enim doctor apostolicus (*lib.* vii,
epist. 112) omnia canonibus adversa in synodo ge-
nerali sub anathemate fecit damnari, ita scribens
Syrario Augustodunensi episcopo: *Omnia, inquit,
quæ sanctis canonibus, sicut prædiximus, sunt ad-
versa, districte sub anathematis interpositione dam-
nantur; id est ut nullus pro adipiscendis ecclesiasticis
ordinibus dare aliquod commodum præsumat, vel pro
datis accipere; neque ex laico habitu quisquam re-
pente accedat ad locum sacri regiminis pervenire.
Neque ut aliæ mulieres cum sacerdotibus habitent,
nisi hæ quæ sacris canonibus sunt permissæ.*

Sed forsitan asseris ad tuam partem defendendam
Nicænum concilium, juxta assertionem magni Atha-
nasii præsulis Alexandrini et Marci papæ, etiam in
70 capitulis constare. Ex quibus, quod nos tantum
20 in usu habemus, illud tuum reliquis apud vos
usitatis annuere conaris, sed frustra. Ego nempe
assertionem SS. Patrum de 70 capitulis nec volo
nec possam negare; nunquam tamen adeo ero insi-
piens, Deo miserante, ut ipsos venerabiles cccxviii
Patres unquam aliquid sibi vel apostolicæ doctrinæ
contrarium suspicer constituisse. Imo, omnia eo-
rum vel apostolorum sententiis repugnantia non
dubito damnasse. Quis enim sani capitis duo simul
observari constitueret, quorum unum observatum
aliud observari prohiberet? Si enim, juxta tuum
caput, sacerdotes licite singulis noctibus cum suis
uxoribus dormiunt, quomodo ne in una domo ha-
bitent observabitur? videlicet si in uno lecto jace-
bunt, quomodo nec in una domo manebunt?

Sed nec hoc transibo quod tuæ parti maxime pu-
tas suffragari, quippè quod legitur in epistola S.
Gregorii, quod ipse diacones (977) Siciliæ ad conti-
nentiam non coegisset, illos, inquam, tantum, quos
jam ante triennium nova prohibitio incontinentiæ
conjugatos invenit, Nunquid tamen S. Gregorius
alicubi in eadem epistola prædictis concessit diaco-
nibus ut officium suum exercerent, si se, juxta tuum

A caput, continere nollent? non utique. Novit enim
quod nec laicis quidem, nisi post triduanam conti-
nentiam divina concedantur sacramenta, cum et ipse
David, quem Dominus secundum cor suum elegit,
panes propositionis non accepisset, priusquam a
sacerdote percunctatus se triduo continuisse respon-
disset (*Lerit.* 21) Quomodo igitur incontinentibus dia-
conibus ministerium suum exercere permetteretur,
qui, juxta decreta sanctorum Patrum, cum ipsis sa-
cerdotibus ad divina sacramenta conficienda, perci-
pienda, vel saltem tractanda, non intermisisset sed
quotidie debent parati esse?

Præterea item apostolicus (*lib.* iii, *epist.* 34) scri-
bens ad Leonem episcopum Catanensium [Catanen-
sium], hoc etiam subdiaconibus esse constitutum a
prædecessore suo testatur, ut qui eo tempore essent
conjugati, unum de duobus eligerent, id est aut se
ab uxoribus abstinere, aut certe nullatenus mini-
strare præsumerent. Diligenter etiam attendas S.
Gregorium ad tempus tantum a diaconibus Siciliae
continentiam non exegisse. Nam in eadem ipsa epi-
stola deliberavit ut nullus episcoporum deinceps ali-
quem diaconem ordinare præsumeret, nisi qui se
caste victurum promisisset, nec prædictorum etiam
diaconorum aliquis ad sacrum ordinem perveniret,
qui se post prohibitionem tunc ante triennium fa-
ctam ab uxore non continuisset.

Quapropter manifestum est eundem apostolicum
diacones [subdiaconos] tantum illius temporis et
loci ad continentiam non compulsisse; quam tamen
deinceps, ab omnibus qui diacones vellent fieri, per
professionem statuit exigi. Quantum autem hoc tuæ
parti adversetur, mecum tua charitas considerare
non gravetur. Tuum enim caput omnibus, etiam
episcopis, cujusque temporis conjugale opus fre-
quentare permittit, quod S. Gregorius vix in qui-
busdam diaconibus ad tempus toleravit, nec tamen
sine pœna; nam spem promotionis penitus ademit
eisdem. Incontinentiam denique concessis sacerdo-
tibus, imo episcopis, propter quam prædictus do-
ctor spem superioris gradus intercludit diaconibus.
Videlicet episcopi, juxta tuum caput, cum uxoribus
suis dormientes abrenuntiabunt castitati, quam ipse
etiam, ab omnibus qui deinceps vellent fieri diaco-
nes, per professionem præcepit exigi! Cum in tan-
tum ergo S. Gregorius tuo adversetur capitulo, etiam
in hac causa ubi non parum rigorem canonum
mitigavit, et ubi quædam tantum eo tempore tole-
randa dissimulavit, patet etiam idiotis in quantum
tua pars impugnetur imo damnetur a generalibus
statutis ejusdem Patris, quæ ipse, juxta restrictionem
canonum, non tantum ad tempus sed omni tem-
pore deinceps observanda promulgavit, in quibus
etiam cohabitationem cum feminis sub anathematis
impositione, ut prædixi, sacerdotibus fecit prohi-
beri.

(976) Ruffini ad Eusebium appendicem intelligit.
(977) In marg. cod. hæc verba adjecta sunt: *No-
ta quod in emendationib. exemplarib. non diaconos,*

sed *subdiaconos* leguntur. Et sic legendum. Sic enim
habetur, lib. 1, ep. 42 ad Petrum subdiaconum Si-
ciliæ.

Sed adhuc forsitan, ut aliquantulum tuæ parti A videaris suffragari, etiam in hujus temporis diaconibus, ut in prædictis, incontinentiam contendis esse tolerandam; sed frustra. Consequeretur enim ut conjugium in quarta generatione etiam modo tolleretur; quod idem doctor apostolicus (*lib. xii, responsio ad vi interrogationem Augustini*) Anglis noviter conversis ad tempus se concessisse profiteatur. Si enim hoc tempore alterutrum horum esset tolerabile, potius tale conjugium modo esset sufferendum quod saltem aliquando licenter legitur concessum, quam incontinentia diaconorum, quæ nusquam ibi concessa, sed vix in paucis, ad tempus, non tamen sine subsequente vindicta, ut prædixi, legitur esse dissimulata. Ergo cum tale conjugium modo nullatenus in aliquo, quantumvis ad conti-

mentiam infirmo, sit tolerandum, multo minus hoc tempore diaconorum incontinentia alicubi est sufferenda.

Ex his ergo rationibus tu ipse colligas quid de sacerdotali fastigio censere debeas. Sed non jam diutius in acquirendis rationibus demorabor, cum quælibet una prædictarum satis indubitanter tuum destruat capitulum; quod non ex aliquo libro a sanctis Patribus canonizato, sed ex Tripartita assumptum est Historia; quæ quamvis nobis non parum ad notitiam rerum gestarum sit utilis, nunquam tamen efficiet ut aliquid ei credam quod sacræ Scripturæ statutisque sanctorum Patrum, imo Spiritui sancto, horum auctori, deprehendam adversari. Beatus nempe Gelasius papa (978), scripturarum indagator solertissimus, in decretis suis, ubi cum eruditissimis LXX episcopis diversorum auctorum tam Græcorum quam Latinorum libros examinavit, et diligenter qui eorum essent recipiendi vel renuendi deliberavit, nusquam eandem Historiam jamdudum a tribus Græcis compositam, recipiendis adnumeravit Scripturis, sed ipsam in hoc tuo capitulo respuendam esse monstravit, quippe venerabiliter suscipiendo sanctorum Patrum decreta eidem capiti, ut diximus, penitus contraria.

Fortassis autem contendis prædictæ Historiæ ideo per omnia credendum esse, quod Cassiodorus ex senatore monachus, vir in divinis et humanis litteris eruditissimus, ordinavit eandem. Sed hujus viri persona, quantumvis veneranda, non poterit annullare canonicas S. Patrum institutiones, quas, ut prædixi, nullatenus observare valemus, si pro ejus

reverentia ipsum tuum caput adimplemus. Non autem mireris ipsius Historiam in aliquibus esse respuendam, cum Historia Eusebii, quam S. Hieronymus (*imo Ruffinus*) de Græco in Latinum convertit, vix in prædictis decretis Gelasii papæ obtineat ne omnino renuatur, licet multum utilitatis in ea reperiat. Sancti videlicet viri multa ad nostram eruditionem utilia non solum transtulerunt, sed etiam ex eorum propria persona conscripserunt, quorum aliqua et ipsi postmodum judicaverunt respuenda. Hujus rei satis evidens testimonium S. Augustinus affert nobis in libro *Retractionum*, ubi pene ex singulis libris quos ipse composuit, non pauca ipsemet renuenda censuit. Hoc enim donum proprie sapientibus adeo est attributum, ut nec in suis, nedum in aliorum libris defendere veliat si quid in eis catholicæ veritati contrarium invenerint. Idem etiam Augustinus, scribens ad S. Hieronymum (*epist. 9*), se ipsius et quorumlibet sanctorum scripta ita legere testatur, ut tamen nullatenus recipiat si quid ibi apertæ veritati contrarium reperiat. Hæc igitur consideratione Historia Cassiodori est legenda (979), quam non tantum ex sua persona [non. *Ed. P.*] composuit, sed jam dudum a tribus Græcis non adeo notis compositam ordinavit, et cuilibet horum trium proprium opus assignavit. Unde non tam sibi quam auctoribus ejusdem Historiæ est imputandum quod in ea invenitur reprobandum; aut forsitan Epiphanius nescio quis scholasticus, cum eandem de Græco in Latinum verteret, non fideliter Latinis litteris commendavit quod tamen probabiliter in Græco scriptum invenit (980). Utrum autem ex hac an ex alia qualibet causa eadem Historia canonice veritati non parum inveniat refragari, tuo iudicio relinquendum æstimo.

Cum igitur prædictum tuum caput, omnium auctoritate destitutum, decretis sanctorum Patrum et evangelicis atque apostolicis Scripturis, imo Spiritui sancto, cujus instinctu hæc omnia procul dubio sunt deprompta, certissime probatum sit repugnare; quid aliud restat, nisi ut Gregoriano anathemate feriatur quicumque illud deinceps contra canonicas sanctiones defendere conatur? Cesset itaque fraternitas tua illud posthac sacratissimis Nicæni concilii capitulis annumerare, vel etiam alicujus momenti æstimare; ne, si illud pro authentico receperis, Spiritui sancto, ut prædictum est, repugnare judiceris, quod peccatum nec hic nec in futuro sæculo esse dimittendum constat (*Matth. xii*).

CONTUMELIOSA RESCRIPTIO PRO SUPERIORI CAPITULO (981).

BERNALDO contra librum superiorem molam absque inferiore feneranti [f. versanti] ALBOINUS.

(978) Decreto de apocryphis Scripturis; epistolarum decretal., Rom. edit. tom. I, pag. 416 et seq. et apud Grat.

(979) Vide præfationem Cassiodori in Tripartitam.

(980) Fideliter vertit Epiphanius. Fabulæ de Paphnutio auctores sunt Sozomenus, lib. I, cap.

Non ambidextrum Aod (*Jud. iii*) tam improvise quasi inter oscitantes posse opprimi (981), inter 22; et Socrates, lib. I, cap. 8, duo ex tribus ex quorum dictis Historia Tripartita consarcinata est.

(981) De Alboino, qualis fuerit, diximus supra, in præfat. ad hæc opuscula. Calebat nimirum eo spiritu

(981) Exordium mendosum et intricatum, simile toti epistolæ.

dumosa tui cornu petentis tironis divortia mihi A quasi tremulo pede vix itur, imo etiam milleformis Protei species præpeti manu rapiens, impediende variarum rerum instantia, heu! neque locus neque tempus datur tibi vel ad pauca pro libitu respondendi. Hinc urget enim vero quædam nostrorum confratrum antiquitas instituta orandi conditio; illinc læstat nostri senioris in expeditionem eundi oratio; cui [cujus] comitatu, ac si iniquæ mentis asellus, licet mille stimulis agitur, vix ac vix enatavi; quod tibi in aurem susurro non magno mei periculo. Inter hæc omnia, veluti ne dedignando præterire videar tui [tua] dicta, operam dare volo respondere tibi vel ad aliqua.

Me, uti tuis litteris notatum esse percipio, canonicis institutionibus decretivæ in aliquo reclamasse nullatenus consentio. Sed hoc nunquam confessum fuisse erubescio, et adhuc confiteri non recuso, omnique astipulatione firmando firmatum iri desidero, nondum lege prohibitum, primo aditu austeritate legis esse prohibendum vindicandumve, sed parvulum magis lacte quam solido cibo enutriendum. Ad hoc procul dubio tendit Gregorius theologus; hoc etiam probat ipse, etsi luscus, Dei videri Paphnutius, qui ambo, velis nolis, condescendunt nostris infirmitatibus. Nam isto de ante consecrationem usurpatis nondum in tantum, ut opinor, tuo tertio capite, (quo tu quidem urbanæ frontis obstinateque mentis supra modum hæres, canonizato) sive propter quosdam infirmos ante synodum jugalibus alligatos (quæ res per tunc temporis non tanti sceleris uti nunc esse perhibetur) sive propter quosdam hæreticos legitimas nuptias anathe-

matizantes cautius agente; illo autem inter canonicè tradita, sed non canonicè prohibita misericordius mediante; utrumque quasi geminum par, intus ac foris, ante et retro oculatus, nulla caret ratione. Anne etiam te, mi frater, non pudet tuam controversiam in hoc defendisse a sancto Gregorio Sicilianos diacanos suspensos ab officio, quasi pro quadam poena fuisse, cum constet illum eosdem cum uxoribus, post prohibitionem ante triennium factam, caste cohabitare dignæ remunerationi ascripsisse? Eo autem tuo rite probato, eris mihi magnus Apollo.

Quæ autem convenientia quæve ratio Tripartitam Historiam, propter Eusebii scripta vix a Gelasio authenticis approbata, neque ab eodem Gelasio, neque ab aliquo doctorum repudiatam, triumque tum sæcularibus tum ecclesiasticis probabili testimonio affirmatam, post tot sæcula a nobis esse refutandam? Nugæ! aut fabulam te narrasse putas surdo, aut quæris nodum in scirpo. Quid plura? Si tu ita in nos nostrosque confratres multo tibi et mihi meliores pergis perplexa loqui; sed ponam digitum ori, ne plus quàm deceat presbyterum, arguar progredi. De cætero uti coactus tui ipsius incitamento te aggrediar nudis verbis, ut quid pudibunda Patris Noe denudare non pavescis? cum certum sit te de eodem, secundum tuam ipsius sectam, peccato esse progenitum, qua ratione, quove modo, tu ipse peccatum, in alio vis damnare peccatum? Cave ut tibi sermonem faciam juxta Salomonem :

*Ante suum tempus nimis exaltata juvenus;
Ne male labatur, pede desursum retrahatur.*

SUPERIORUM CONTROVERSIARUM

IRREFRAGABILIS DEPULSIO ET PREDICTI CAPITULI PROSCRIPTIO.

Domino ALBOINO sacerdoti, non, ut Isboseth, fraudulenter impetito (*II Reg. iv*), sed Chusai Archifotelis perfidia fideliter præmonito (*II Reg. xvii*), BERNALDUS, etiam impropèranti charitatem offerre D paratus, ab eo benedici qui non solum maledici sed etiam pro nobis voluit peccatum fieri.

Multum miror de tua fraternitate quod mihi tam perturbato rescripsisti animo, cum nihil in litteris meis invenisses, quod in litteris nescio si in tuis aliqua ratione dignum tua offensione probasses. Non enim invitus, nec verecundus tam erudito præcipue et amico cederem, si a te rationabiliter saltè aliquatenus a vero deviasse monstrarer. Sed Deus est testis conscientie meæ, rationes meas nullatenus a vestigiis sanctorum Patrum exorbitasse,

spiritu quo hodierni sectarii, sed mentem mutasse videtur, ut apparet ex ultima epistola, et ex principio Apologetici Bernaldi pro decretis Gregorii VII.

videlicet ut non tam meæ quam illorum sint iudicandæ. Quapropter sine causa videris contra me commotus esse, cum epistola mea tibi tantum sententias sanctorum Patrum charitative describat, quæ non dico tuum, sed potius nescio cujus Sozomeni capitulum *anathematizabant*. Deberes enim, ut opinor, potius grates referre quam indignari, quod te de cavendo *anathemate ut amicum præmonui*, ne si *Sozomeni capitulum* (in *Tripartita* lib. II, c. 14) reciperes, te ipsum sub Gregoriano anathemate possuisses. Ipse enim doctor apostolicus, imo per ipsum Spiritus sanctus, omnes a Nicæna synodo dissentientes, et omnia sacris canonibus adversa, in synodo generali sub anathemate fecit damnari. Prædictum autem Sozomeni caput, et omnes illud reci-

De hac tota controversia lege Bellarminum, lib. de Clericis, præsertim cap. 20, ubi ex instituto fabulam de Paphnutio refellit.

pietēs sacratissimo canoni adversantur, quem beatus papa Siricius, sanctus quoque Gregorius, beatus etiam Hieronymus, et alii innumerabiles sancti probant in excellentissimo statutum esse concilio, æque ut Evangelium venerando. Videat igitur charitas tua quam periculoso anathemate plectantur quicumque Sozomeni capitulo astipulari conantur, De hoc itaque periculo fraternitatem tuam diligenter præmonere curavi, pro quo te non offendere, sed magis, si offensus esses, placare putavi.

Sed, heu! heu! res, ut opinor, in contrarium devenit. Litteræ enim tuæ, si tamen tuæ erant, tam male fornatae te et amicam admonitionem sprevisse et insuper contumeliosa responsisse denotant, nec tamen aliquid me tibi scripsisse dignum contumelia atiquatenus probant. Quæ de re nondum censui credendum esse te, meum videlicet amicum, sacra Scriptura tam eruditum, unquam mihi talem rescripsisse epistolam, quæ et me, licet nulla ratione convictum, blasphemaret, nec tamen tuam partem saltem aliquo modo juvaret. Quam satis evidentem quæ invectione digna esset monstrarem, si non eam a tali amico mihi transmissam accepissem. Quis enim videre non valeat quam negligenter ipsa tuæ voluntati cum suis obscuris ambagibus deserviat, cum eadem tuam intentionem non solummodo nihil juvet, sed etiam prorsus impugnet? Indicat enim te nullatenus sanctorum Patrum decreta respuisse; unde, cum Veritas affirmet: *Qui non est mecum contra me est* (Matth. xii; Luc. xi), et te eadem recepisse, et per eadem te Sozomeni caput probavit anathematizasse.

Præterea multiplicibus verbis confirmat ipsa rem nondum lege prohibitam austeritate legis esse vindicandam, cum potius tuæ parti convenisset, si in nondum lege prohibitis non austeritatem legis, sed lenitatem exercendam dixisset. Quod saltem tuam partem non adeo impugnaret, licet eam nihil penitus adjici valeat, cum res in qua prædictum caput legem non dico mitigare, sed prorsus annullare cõfatur, etiam ante ccc annos et eo amplius, in generali synodo legaliter sub anathemate interdicta legatur.

Ipsa etiam epistola sanctum mihi laudat Paphnucium, ut sub persona tanti viri aliquid persuadeat quod a veritate dissentiat, sed frustra. Ipsum nempe et ego laudo, quem stigmata Jesu in corpore suo portasse libenter credo; nunquam tamen adeo desipiam ut prius reverentia personæ aliquid recipiam quod sacræ Scripturæ, imo Spiritui sancto sit contrarium, ut de Sozomeni capitulo irrefragabiliter est probatum, quod ipsum Sozomenum de beato Paphnucio jam dudum defuncto potius credo finxisse, quam in derogationem sanctitatis prædicti confessoris suspicari præsumam ipsum talem protulisse blasphemiam. Hoc est enim satis vulgare in libris nunquam canonizatis, ut, cum nœnias suas omnibus incredibiles efficere velint saltem verisimiles, eis

ascribant eas personas indulgentiæ sanctitatis, ut sub earum sanctitate eorum recipiantur nœnias; sed incassum. Quanto enim minus de earum personarum sanctitate dubitamus, tanto magis nœnias iisdem ascriptas canonicis institutionibus contrarias credimus esse falsas. Transeo autem ipsius epistolæ conjecturas; in quibus qua occasione prædictum caput sit confictum satis caute dubitatur, quamvis nihil intersit invenisse cur sit conscriptum, cum idem ipsum sacræ Scripturæ adversari certissime sit probatum.

Quantum vero ipsa epistola deviet a veritate in diaconibus Siciliæ, ex scriptis beati Gregorii poteris colligere; a quibus me in rationibus meis nullatenus deviasse judicabit quicumque easdem et scripta beati Gregorii fideliter considerabit; nec dicet me dixisse quod sanctus Gregorius incontinentiam diaconorum Siciliæ per suspensionem officii, sed per prohibitionem superioris gradus vindicasset; nec dicet S. Gregorium ibi eisdem diaconibus concessisse ut altari ministrare deberent si se non continerent. Idem etiam videre poterit, S. Gregorium continentes Siciliæ diacones pro continentia, non pro feminarum cohæbitatione, laudandos pronuntiassse.

Quod autem deinceps litteræ a te mihi transmissæ de Tripartita fingunt historia, nec ipsæ videntur explicasse; in qua nullatenus aliquid repudiandum esse censui, nisi quod a sanctis Patribus anathematizatum recipere non præsumpsi. Postea vero ipsæ non aliqua ratione probant, sed tantum verbotenus pronuntiant me nescio quid contra sacerdotum ordinem protulisse; cum nec eadem saltem contra te, ad quem specialiter scripsi, me aliquod reprobandum vel tua offensione dignum aliquatenus probent dixisse. Nunquid enim merito te vel illos offendit, si ego non meas sed Patrum rationes, caput Sozomeni destruentes et sub anathemate damnantes, fideliter collegi, teque, ut amicum, de cavendo anathemate præmonui? Quid nempe contra te feci dignum blasphemiam, si testimonium sanctorum Patrum Hieronymi, Gregorii, Siricii et reliquorum de capitulis Nicæni concilii potius credendum esse asserui, quam Historiam nescio cujus Sozomeni?

Sed cur earumdem litterarum denuo incidendandarum ambages prosequar ulterius, cum ipsæ caput Sozomeni, quod non potuerunt ratione, jam conviciis nitantur defendere? Quæ, inquam, convicia non mihi nocere, sed potius in caput ipsius scriptoris redundare leviter probassem, si non pro talis amici reverentia dimissem. Ego quidem Patrem Noe semper habere desidero, cujus pudenda cum jam dudum per penitentiam sint annullata, denudare nec volo nec valeo. Quicumque enim illa post penitentiam remansisse testatur, non Christianus, sed Novatianus esse iudicatur, cum ipse Dominus per Ezechielem prophetam dicat: *Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conversus fuerit ab impietate sua.* (Ezech. xxxiii). Pudenda videlicet non Noe, sed Nicolai, Pauli Samosatani, episcopi Antiocheni,

et reliquorum hujusmodi Patrum denudavi, qui omnes unanimiter consenserunt anathematizato Sozomeni capitulo. Quippe Nicolaus, in Apocalypsi hæresiarches denotatus, suis condiaconibus etiam communes concessit uxores (*Apoc.* 11). Paulus vëro Samosatenus ne ipse a clericis suis de feminarum familiaritate accusaretur, eisdem feminarum cohabitationem concessisse in ecclesiastica Historia perhibetur (*Euseb. historiae eccles. lib. vii, c. 25, interp. Ruffino*). Unde et ipsi præ aliis suis hæresibus pro hac ipsa eorum usurpatione, sub æterno damnati sunt anathemate. Horum, inquam, pudenda, et a te et ab omnibus zelum Dei habentibus sunt detegenda, ne fraternæ mortis crimen incurritis, si idiotæ percant ipsorum perniciosissima deceptione, qui et aliorum pudenda per obstinatam defensionem effecerunt sibi propria.

Deinde prædictæ litteræ catholicam veritatem seclam nominando blasphemant, filioque baptizato patris peccatum, jam dudum et in ipso patre per pœnitentiam annihilatum, Pelagianæ hæresi favendo imputant. Quod quam impium, quam hæreticum, quam detestandum esset æstimare, facile monstrarem, si non per respectu tuæ charitatis dissimulandum potius quam ventilandum esse judicarem. Ipse enim Spiritus sanctus per Ezechielem prophetam testatur dicens: *Filius non portabit iniquitatem Patris (Ezech. xviii)*, qui et sub tremenda obstatione prohibet ne quis dentes filiorum peracerba uva a patribus comesta (*ibid.*) obstupescere dogmatizet. Non ego quippe dedignor cum ipso, quem Dominus secundum cor suum elegit, dicere: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea (Psal. l.)*. Nunquam tamen adeo me ipsum, Deo miserante, impugno, ut de plena remissione peccatorum in baptismo contra fidem catholicam cum Pelagio diffidam. Nimium certe alium blasphemare conatur, qui in eadem ipsa blasphemia catholicam fidem impugnare probatur.

Parum etiam eadem litteræ tuam partem juverunt, cum contra Domini præceptum me per blasphemiam peccatum nominaverunt; quæ non dico te, sed omnem caput Sozomeni suscipientem, vere servum esse peccati, non quidem sponte, sed nutu divino coactæ probaverunt. Juxta Evangelium enim, quicumque peccat, servus peccati existat (*II Petr. 1; Rom. 6*). Prædictæ autem litteræ cum, sanctorum Patrum statutis assentiendo, eos qui caput Sozomeni recipiunt anathematizent, eosdem mortali peccato obligatos esse docent: ergo et eosdem vere servos esse peccati confirmant.

Vilescit igitur quam parum ipsæ prædictos videtur honorasse, cum eadem me, licet falso,

A peccatum nominantes, et eos vere servos esse peccati monstrantes, me quasi dominum eorumdem habere vellent. Præterea et ego, si pro tua charitate non dissimularem, veracia etiam nomina caput Sozomeni amplectentibus non dico imponerem, sed antiquitus imposita proferre nossem: in quorum prolatione non ego, propter mendacium, et animam meam occiderem et locum in stagno ignis ardentis promeruissem, sed ipsos pro eisdem nominibus et nunc anathematizatos, et postmodum æterno igni, nisi respiscerent, liquido probarem esse mancipandos. Non autem nimium eisdem litteris indignari volo, quas, in contumeliam potius suarum [suam] quam meam, falso me peccatum nominasse pro ipsa Veritate percipio, quæ, juxta Apostolum, etiam pro impiis facta est peccatum (*Gal. 111*). Ipsa quippe in Evangelio nobis dicit: *Beati estis, cum maledixerint vobis homines, et persecuti vos fuerint et dixerint omne malum adversus vos mentientes propter me, etc. (Matth. v)*. Ergo et ego nec verum dicendo prædictas litteras, ut meruerunt, blasphemare volo. Novi enim quam terribiliter Judas apostolus silentium imponat blasphemantibus, asserens quod nec Michael archangelus secum altercantem diabolum blasphemare fuerit ausus. Ipsum quoque vas electionis testatur quoniam maledici regnum Dei non possidebunt (*I Cor. vi*). David etiam in sua persona satis terribilem omnibus proponit conditionem: *Si reddidi, inquit, retribuētibus mihi mala, decedam merito ab inimicis meis inanis (Psal vii)*, et cætera hujusmodi. Si igitur talis pœna debetur etiam illi qui pro bono malum reddenti malum retribuit, quid de illo judicabitur, qui malum fratri suo nil nisi malum promerenti reddidisse convincitur?

Incassum ergo eadem litteræ mihi opponunt illud Salomonis: *Juvenem nimis alta petentem esse retrahendum*, cum hoc non mihi, sed illis sit dicendum qui, conculcatis ipsius sancti Spiritus præceptis, se altos æstimant, sequendo inanes, imo fictas hominum traditiones. Videat igitur fraternitas tua quam parum, vel potius quam nihil illa epistola tua providerit honori, quæ et tuam partem, ut probatum est, impugnavit, et, quod pejus est, te contra sacerdotale officium tuos amicos nihil a te, nisi bonum promeritos, falso blasphemasse indieavit: cum, juxta Domini præceptum, nec inimico sit maledicendum (*Matth. v*). Quapropter charitative admoneo te ne unquam in tuæ religionis et eruditionis derogationem alicui tam maledicam, tam illimatam transmittas epistolam, ne, si aliquis, qui libenter velit contendere tuoque honori parum providere, ipsam perspiciat, omnes ejus blasphemias in te ipsum retorquat.

ITEM

CONTUMELIOSA RESCRIPTIO

Pro superiori capitulo.

Fratri, heu! in tot hydræ capita tumentis BERNALDO ALBOINUS, se nullatenus cæcis cerastæi veneni cornibus periclitari.

Si non sub suave Christi jugum colla submissus jam dudum testamento pacis respirare appeterem, tuis maledicis rescriptis dignum talionem reddere non succumberem. Sed per nunc temporis id a metieri, ipsa ratione magistra, constat prohiberi, ratione inquam, ne alicui malum pro malo reddam (*Rom. XII*). Ac me, uti tuis litteris liquido patet, scisso peplo Palladis, quasi injurias concitasse priorem, si modo aliqua cura esset, facilius dicto expurgare potuissem. Nil autem item dictum esse contumeliosum, cuique litteras, etsi male tornatas, tamen meas legenti, luce clarius fit expertum. Quid in hoc male feci vel quid promerui, si ego a te quasi fideliter præmonitus, etiam, versa vice, te pro aliquo præmonere curavi? Sed ut, meo honori providendo, aliis, non tibi me de hac infamia securiorem reddam, libet uti parumper pedem retrahens nostri negotii primordia ad medium ducam. Cum me vero tuis curatioribus [*fort. accuratioribus*] scriptis, coacervatisque sanctorum testimoniis, ceu fideliter præmonendo, a canonica regula deviasse ex obliquo notasti, quales grates vel quid boni promeruisse non satis facile invenire potui: quod amicum sine causa admonere, quid est nisi infamæ maculam in illum plus spargere? Nam ubi neque res neque opus admonendi instat, *ubi, quid, quando, cui*, imo quæque circumstantia vacat; ergo, absque his, quid alicujus admonere aliud valeat, nisi tantum, ut poeta,

Omne supervacuum pleno ac pectore manat?

Me vero in recepto Sozomeni capite, de quo adhuc sub iudice lis est, nil unquam a sana doctrina deviasse, cuique scire volenti patet gemina ratione, una scilicet quod nil in eodem, certo loco, tempore probatisque personis recitato, scripto, translato: nisi authenticum et probabile perspicio; altera enim, si non probabili meliorem intellectum adhibens [*fort. adhibeat*], nihil sub ejus occasione perversi dogmatizo, neque tui admonitione opus habeo, nec Gregoriano anathemati subjaceo.

Nam neque tu neque aliquis sanæ frontis, salva veritate, in faciem confiteri potest quod me unquam, sub hujus capituli occasione, vel cum Nicolaitis vel cum Paulianistis proprias uxores sacerdotibus concessisse audiret; sed id tantummodo propter magnam

A compassionem magni Paphnuci, quemadmodum quoddam Gregorianum recepisse me absque rubore fateor: propter quam rem vel a te, vel ab aliquo me notari non vereor, quod, sicut S. Gregorio Sicilianos diaconos ab uxoribus non in tempore prohibitis violenter et inordinate separari, deteriorem casum timent, minus placuit; uti Paphnucius ante consecrationem legitime ductis uxoribus, similiter occasionem fornicationis abhorrens, sacerdotes non commisceri contradixit; sic etiam mihi homunculo, veluti cum tam sanctis viris in idem consentienti, nimis ac nimis temeraria nostri temporis prohibitio, non ex omni parte beata videri potuit. Verbi gratia, quod nunquam acquisitum, multo facilius denegatur, quam aliquando acceptum, si placet, auferatur. Si propter hanc rem anathemati subjacere debeo, Gregorium atque Paphnucium mecum in causa esse non parum gaudeo. Sed autem vereor ne ille magis anathematizandus subsistat qui tantis viris, expertis discretionis, repugnat; ille etiam adhuc anathemati deteriori succumbat qui, contra decreta ejusdem Gregorii, Eleutheri paparum, Anacleti, Pontiani, Eusebii, sacerdotes a sæcularibus infestari, accusari, arceri, despici, contemni, ab ecclesiis absque synodali iudicio eliminari approbat.

Quicumque ægrotum solerti cura sanare studeat, circumposita membra, priusquam ipsum vulnus, palpare provideat. Si ipsum vulnus incautius prime aditu tractat, omnibus modis infirmum reclamat. Hac enim intentione ipse secretarium [*fort. secretarius*] Christi Moses, quo pejora compesceret, libellum repudii asportari jubet. Sub hac etenim occasione justus Loth, ut ita dicam, ob pejus malum declinandum, ipsas filias Sodomitis concedere voluit abutendum (*Gen. XVIII*). Nonne etiam ipse summus Pontifex, qui cælos penetravit, non omnes hoc verbum castitatis capere (*Matth. XIX*), neque etiam novum mustum in veteres utres fundi convenire (*Matth. IX*), insuper rudes discipulos, quandiu cum illis Sponsus est, non jejunare profitetur (*Marc. II; Matth. IX*), infirmitatibus nostris misericorditer compati non dedignatur? Nonne Paulus vas electionis, qui, usque ad tertii cœli raptus paradisi (*II Cor. XII*), uti nos ad compassionem promulgare [*provocare*] studeat, nos homines esse admolet, sicut seipsum? Ille idem enim vero, quemadmodum Paphnucius, non solum propter sobolis propagationem, sed ob devitandam fornicationem unicuique concessit suam uxorem (*I Cor. VII*). Quapropter Sozomeni caput a nobis tam sæpe tritum nullate-

nus videtur tam temere anathematizandum, quod, A ut ait S. Augustinus in suo Speculo, *quidquid in divinis Scripturis aliquo modo probabile videtur, nullatenus ab aliquo facile præjudicetur.* Hæc hæcænas.

At ego si non omnem diem, sed diem inter diem sapio, anathemati subjacere debeo? absit! quod ipse summus Medicus neque peccatores mensa ejus privavit (*Matth. ix*), nec peccatricem a tactu pedum separavit (*Luc. vii*). Ipse etiam cum principem Publicanorum sui faciem desiderare conspexit, nequaquam sui præsentia, imo etiam sui colubatione defraudavit (*Luc. xix*). Sed tu, credo, opponis illos poenituisse. At, rogo, unde credas illis compunctionis motum in mentem cecidisse? Profecto Filiius hominis, qui de cælo descendit, Zachæo sui occultata inspiratione ascensionem arboris persuasit. Sic etiam nunc, nisi ille omnia trahens ad se occulto suæ gratiæ nutu nos miseros trahat, procul dubio nostri papæ auctoritas vacillat, Agnum cum lupo vesci (*Isa. xi*) confitetur dextera Excelsi. Proinde quemque piorum magis deceret pro infirmis orare, quam in istis malis diebus tot persecutorum super eos jugum ducere. Ex quo gentes esse coperunt, nulli priorum tam grave tempus inspexerunt. Omnibus divinis legibus postpositis, pro libitu nos devorant, *sicut escam panis* (*Psal. xliii*). Ipse Siricius papa non propter incontinentiam penam expulsiōnis intulit, neque communionem populi abstulit, sed tantum majoris ordinis promotionem distulit. Quam discrete quamve misericorditer, inter præsentia et futura medians, dominus papa, tum Græcis tum Latinis litteris eruditissimus, Leo de hujus rei negotio agat, tua curiositas absque omni mora in memoriam reducat. Quid opus est verbis? non est dolor nostro similis.

Vellem te, mi frater, notare Gregorium atque Siricum aliquantulum in ista re, uti mihi videtur, invicem dissonare. Promotionem vero, quam Siricius penitus in futurum resecat, Gregorius diaconibus propter prioris culpæ maculam, si vellent in postmodum continere, non denegat. Siricius vero diaconos, quos nisi proposito mentis post tempus ad castitatem compelli non in tantam probavit, eosdem, uti mecum sentis, in tempore in idipsam propositi ante ordinem cogens, ab episcopis, nisi continerent, promoveri prohibuit. Idcirco pene nihil distat quin ejus et Paphnucii sententia in unum confluat. Iste de inordinate post ordinem prohibitis, ille autem, de ante consecrationem agit usurpatis. Iste de commistione; ille vero, ut ita dicam, de condormitione. Nec propter hoc venter eorum, uti mihi videtur, in aliquo æcanonicis decretis reluctari videtur; quod ubi nondam per legem cognitio peccati inculcatur, potius suasoria admonitio quam legalis districtio exerceatur, aut in tempore injustum interdicitur, aut si hoc male negligitur, circumvolutis cum linteaminiibus funiculis propheta pateo exhibitur (*Hier. xxxviii*).

Quid plura? vere, si Paphnucius, uti tu peregrino intellectu arbitraris vel ultroneo argumentaris, omnibus sacerdotibus licentiam nubendi generaliter concederet, non ita singulariter et evidenter de ante consecrationem usurpatis agere studeret. Ad hoc etiam, si in aliquo sanæ doctrinæ adversari inspiceret, nullatenus id ipsum caput Cassiodorus, vir divæ memoriæ, magnæque conversationis et prudentiæ, tam officiosè de Græco in Latinum transferre laboraret. Putasne, si aliquis scenica arte, ut tu dicis, suam hæresim sub persona Paphnucii tegere auderet, Cassiodorus, tam egregius vir, sibi transferendo favere curaret? Non vere, quia omne suum opus late per Ecclesias redolet authenticum et laudabile: cum multa scripta, ut in Veteri, Tobias auctore, et in Novo, ut Apocalypsis translate, carentia recipiamus, cur non istud magis utroque probatum diligamus?

Super hæc etiam, cum ipsum nostrum Pangirium [*forte*, panegyricum] Hieronymum, tantum resecat, juxta legem, alienigenæ erinibus et unguibus (*Deut. xxi*), id est, superfluis et sanæ fidei repugnantibus Scripturæ locis, ipsis apocryphis aliquando renuntiare nolle non ignorem; qua fronte prædictum caput tam authenticum, probabile *super aurum et topazium* (*Psal. cxviii*), in istis temporibus delictabile, nihili habere præsumerem? Nullatenus; quia esset contra fas et jus. In eo autem id ipsum de episcopis, quod et de aliis ordinibus agi; unde tu ita summatim mussitare videris, quasi in hoc sub æqua conditione positos esse non mireris. Nam episcopus cum presbyteris chrisma consecrat, presbyter cum episcopis corpus Domini conficit, diaconus super altare ministeria ordinat, ipsisque prior calicem porrigit, æque communicat. Quid Paphnucius in eis non invenio discernere valeat.

Ista omnia non tibi sed alicui infatuato sali tam enucleatim debent inculcari. Sufficit de hoc. Omare Neptuni! O sacra! Proh scelus! me tam inclementer in os increpari; insuper in pistrinum retrudi, quod ne funem tibimetipsi ad crucem portares, fideliter præmonui. Quamvis apud Deum non sit personarum acceptio, insuper originalis in baptismo peccati plena remissio, quodque me mutire nefas est, in scrobe tum infodio, nequaquam sine legitimis nuptiis ex omni parte legitima procedit procreatio. Qualiter autem hoc sit, fac periculum de temetipso, quod hujusmodi propter meos consecratos dissimulatum iri desidero. Sed autem, ne te defraudare videar ex toto, cave ne saltem capiaris in uno. Quidquid enim convenit parti, convenit et toti.

De hoc quod mihi rescripsisti meas litteras male tornatas esse, reticerem, si non coram meis compatriotis, nescio qua causa, me tam turpiter dehonestari ægre tulissem. Qua de re, licet magis ipsius sensus intentioni quam pomvaticæ positionis proprietati in illis, quemadmodum in istis, inhiarem, tamen si universaliter non reprehensæ, sed particu-

lariter ad meas manus redirent puncto proscriptæ, aut pro posse defensas vel emendatas tibi remitterem; sin autem, dexteris dando tuæ cavillationi morem gererem. O lepidum caput! quam eleganter, quasi providens meo honori, si meæ essent, ad cumulandum meum dedecus, percunctando dubitasti. Vah! callidum consilium, tuum amicum sic retrahere in præcipitium! Si autem te ex æquo convenissem, tuas carbone notari dignas; te in id mihi con-

A sentire ex magna parte compellerem, si earum thesin, distinctionem, subdistinctionem, media vel periodo, colo et commate, quod absit! carere perspicerem, nisi in tantum opprobrium malæ tonationis rugosa fronte obstupecerem. Si enim vero in tuis litteris macrologiam, quam sæpe sole-scere (982) [quam sæpe soles frequentare], ca-veres, non me quasi silicernium in faciem cæderes. Habe.

SUPERIORIS EPISTOLÆ RETRACTATUS,

ET SÆPE TRITI CAPITULI

IRREFRAGABILIS ANATHEMATISMUS.

Domino ALBORNO, in templo Domini non idonee nemo plantanti BERNALDUS: non fabulosa verborum folia, sed sententias indubitabili veritate subnixas.

Acceptis litteris a tua fraternitate mihi transmissis, aliquid in eis reperire desideravi quod et animum meum ob injuriam prioris epistolæ merito commotum mitigaret, teque saltem aliquo defensionis colore de tam pernicioso blasphemia quoquo modo expurgaret. Sed eheu! nihil hujusmodi in eisdem litteris invenire potui, quippe quæ ad cumulum prioris injuriæ meas litteras, nulla ratione adhibita, dicunt maledicas, meque priorcm injurias concitasse, teque nil contumeliosum mihi dixisse tantum pronuntiant, non aliqua saltem ratiuncula probant. Quantum autem hæc earum pronuntiatio deviet a vero, nulli etiam idiotæ latebit, qui utriusque nostrum epistolas diligenter perspexerit.

Prima enim epistola quam tibi de hac nostra quæstione transmissi, te tantum per testimonia sanctorum Patrum fideliter et amice præmonuit de cavendo anathemate, ut nec tu ipse aliquid in ea reperisses, quod tuæ litteræ saltem alicujus offensione dignum mihi possent probare. Quot autem blasphemias, quam inhonestas, quam perniciosas pro hac benevolentia mihi rescripsisses, referre pudet, cum adeo feteant, ut vel inimico tales inferre non deceat.

Secunda vero mea epistola, contra eandem blasphemias tibi directa, non remaledicendo tibi talionem reddidit, sed te tantum, ut amicum, a blasphemis non mihi sed tibi metipsi perniciosissimis compescere studuit. Procul dubio enim novi quod ipsum vas electionis Paulus, per quem loquitur ipse Christus, maledicos tradiderit Satanæ, ut dicerent non blasphemare (1 Tim. 1). Patet igitur satis evidenter quis caput, imo quis summa fuerit hujus injuriæ, et quam indebite mea scripta a tuis vocentur maledica, quæ te a conviciorum voragine

B per charitativam admonitionem voluerunt revocare.

Non autem modo est necessarium ut etiam hujus epistolæ singulas non dico rationes sed pronuntiationes expugnem, quas in prioribus meis epistolis indubitanter annullavi; in quibus meam admonitionem rationabilem et amicam, tuamque rescriptionem tibi perniciosam mihi que contumeliosam evidentissimis rationibus probavi, quarum tu nec ultimam in hac epistola destruxisti.

His igitur irrefragabiliter probatis, ultimus tibi respondere merito detrectarem, si non tuæ charitati et hac vice morem gerere destinarem, quippe ut et in hac epistola tua, quid tuam eruditionem tuamque religionem dedecet, me tibi fideliter indicare non tædeat.

C In primis itaque volo te scire circumstantias rhetorum huic nostro negotio non competere, ex quibus oratores fingunt suas conjecturas, non tam de veritate quam de verisimilitudine curantes. Hæc enim nostra causa potius ad thesin quam ad hypothesin pertinere censetur, nec tractanda est per verisimilem oratorum suadellam, sed per irrefragabilem philosophorum demonstrationem. Dicis igitur in epistola tua Sozomeni capitulum idcirco tili authenticum videri quod certo loco et tempore a probatis personis sit recitatum, scriptum atque translatum; sed falleris in hac consequentia. Nam enim Categoriarum præcipui doctoris Augustini, ipsiusque scriptum De electione Jacob et reprobatione Esau D exemplis Pauli (983), ab aliquo sani capitis recipiuntur pro authenticis? quæ tamen certo loco et tempore ex persona probatissima non dubitantur descripta; ex quibus categorias nullus bene sanus authenticis annumerabit, alterum autem scriptum idem doctor in libro Retractationum repudiare non erubuit. Hæc, inquam, et alia hujusmodi prædictam destruunt consequentiam. Unde cum Sozomeni caput nondum esse authenticum probasses, nec per

(982) Locus, ut videtur, mendosus.

(983) Videtur aliquid deesse.

hoc probare potuisti, ut eo recepto nihil a sana doctrina deviasses.

Absurdissimum autem videtur quod denegas te aliquid perversi sub eodem capitulo dogmatizasse, cum jamdudum meæ litteræ idem ipsum caput tam irrefragabiliter probaverint perversum, quippe Evangelicis, et apostolicis scriptis atque S. Patrum statutis adversum. Frustra ergo protestaris quod nullus te sacerdotibus uxores concedere unquam audisset. Nam et ego, et plures alii hoc te sæpius concedere audivimus, cum idem caput non tantum pro vero, sed etiam pro authentico prædicare nec adhuc pertimescas. Ipsum enim caput asserit S. Paphnucium in Nicæna synodo surrexisse, et sacerdotibus ut dormirent cum uxoribus suis licentiam impetrasse. Quicumque igitur hoc non tantum pro vero, sed et pro authentico recipiendum et observandum prædicat, nullatenus denegare valet quin sacerdotibus uxores concedat.

Lucasum quoque subjungis qua occasione illud pro authentico receperis, cum ipsum a te sub inevitabili anathemate relictum nulla ratione probaveris authenticum. Nihil enim interest qualibet occasione illud pro authentico recipias, quod ne ita recipiatur sub anathemate prohibitum nondum dubitatur. Nam semper sub eodem anathemate erit quicumque illud aliquatenus pro authentico receperit. Beatus quoque Paphnucius hac blasphemia non est dehonestandus, imo Sozomenus, cui id caput assignavit Cassiodorus. Quantiscunque autem verbis res sibi ipsis adversantes reconciliare coneris, nunquam tamen adeo desipiam, ut Sozomenum beato Gregorio in prædicto capite consensisse censeam. Ipse enim Sozomenus fingit in Nicæna synodo conjugalem incontinentiam sacerdotibus non esse prohibitam, sed potius pro castitate reputatam, quam S. Gregorius nec diaconibus Sicilia in epistola sua concessit; sed in quibusdam eorum ad tempus tantum dissimulando, non licitam asserendo, non cum diaconii administratione, sed sub altioris gradus prohibitione legitur tolerasse.

Denique nihil adeo alicui reperitur dissimile quod non eodem aliquem similitudinis habeat colorem, cum et ipse diabolus se in angelum lucis soleat transformare (II Cor. 11). Quid igitur mirum, si tu scripta Gregorii fragmentis Sozomeni quoquo modo assimilasti, cum tamen adeo dissentiant ut hujus fragmenta nullatenus Gregorianum anathema subterfugere valeant? Justissime autem non hanc temporalem et dispensatoriam S. Gregorii tolerationem, sed generalia ipsius et reliquorum Patrum decreta generaliter hoc tempore jubemur observare; cum beatus papa Leo, tuæ partis assentator, ut æstimas, ad episcopos Mauritanie hanc generalem proferat sententiam. Non ergo in cujusquam persona est prætermittendum quod in generalibus statutis continetur. Atqui in generalibus statutis per auctoritatem S. Gregorii in synodo generali promulgatis, ipsa non tantum condormitio, sed etiam

A cohabitatio sacerdotum cum feminis, et omnia quæ sacris canonibus adversantur sub terribili anathemate damnantur.

Hæc igitur si tu fideliter attendisses, nunquam in tui periculum domini apostolici sententiam nimium temerarie vocasses temerariam, quæ tantum Simoniacos et incontinentes presbyteros a pernicioso sibi officio clementer separarat, quos S. Gregorius cum reliquis canonum adversariis simul uno tempore sub severissimo anathemate damnarat. Nullatenus ipse se hac damnatione obligavit, licet Siciliensium diaconorum incontinentiam dissimulando, non quasi licitam, toleraverit. Ipsi enim Nicæni Patres nullatenus apostolicæ sedi primatum, sive privilegium adimunt, cum omnium etiam provinciarum antistites, juxta morem Romani pontificis, propria jubeant observare privilegia. Est autem privilegium Romani pontificis, juxta assertionem S. Sylvestri, Gelasii, et reliquorum Patrum, ut ipse de omnibus Ecclesiis judicare valeat, nec alicujus judicio subjaceat; et ut ipsorum canonum, et decretorum severitatem pro temporis necessitate valeat, imo debeat mitigare (*ubi supra*). Hujus privilegii auctoritate non impugnando canones, sed observando, diaconibus Sicilia aliquantulum ad tempus pepercit; non eis, cum Sozomeno, peccandi licentiam dedit. Unde nec seipsum cum adversariis proprio anathemate obligavit, sed, juxta tuam ipsius assertionem, te solum, non dico cum Paphnucio, sed etiam cum omnibus Sozomeni sectatoribus, sub eodem anathemate reliquit. Ipsi enim SS. Patrum statuta etiam annullare præsumunt, licet eis nullum privilegium canones concesserint, ut aliquid ex apostolicis statutis saltem mitigare possint.

Anathema etiam quod subjungis maxime convenit sectatoribus Sozomeni, et, ut compendiosius dicam, Sozomenistis, qui non dico approbant, imo causa et caput sunt ut seculares incitentur contra sacerdotes. Ipsi enim sua nefandissima persuasione simpliciores presbyteros ad contemnendos canones adeo confortant, ut rectores Ecclesiarum necessario Gregorianas sententias ad sæculares proferant. Ipse enim doctor apostolicus Jennasio patricio ita scribit: *Scito autem, fili excellentissime, si victorius quæritis, si commissæ vobis provinciæ securitatem tractatis, nihil aliud vobis magis ad hoc proficere, quam zelari sacerdotum vitam, et intestina Ecclesiarum, in quantum possibile est, bella committere.* Idem etiam reges Francorum in adiutorium sibi ad correctionem sacerdotum hac terribili sententia incitavit contestans: *Quod, inquit, procul dubio facientis culpam habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare.* Nec tamen idem apostolicus per hoc aliquid commisit in SS. Patrum statuta, sacerdotes a sæcularibus defendentia. Novit enim certissime hæc eadem nullum sacerdotem a sæcularibus defendisse qui sacris canonibus obstinato animo resisteret, imo qui ab iisdem damnatus jam dudum a sacerdotio, apud Deum decidisset.

Videsne igitur quam justissime prædicto anathemati subiaceant Sozomenistæ, qui quoslibet sacerdotes adeo canones contemnere, adeo suam damnationem spernere docent, ut prælati eorum necessario sibi in adiutorium sæculares pro ipsis a damnatione revocandis implorent.

Parum autem, imo nihil tuæ intentioni prodest quod tot compassionum exempla enumeras, dum hoc cuilibet erudito sit manifestum quod nullatenus, pro alicujus infirmitate, se aliquis debeat a Christo separare; quod omnes faciunt, quicumque aliis tam obstinato animo contra sacratissimos canones adminiculari conantur, ut et ipsi jure cum illis sub uno anathemate multari mereantur. Nam, juxta Apostolum, *digni sunt morte non solum qui talia faciunt, sed et qui facientibus consentiunt* (Rom. 1). Si vero digna rebus nomina imponere volumus, non hoc misericors compassio, sed potius miserabilis condemnatio nuncupabitur, cum aliquis non modo suum, sed et alterius peccatum adeo defendere non dubitat, ut a fonte omnium honorum seipsum alienare non timeat. Non est modo necessarium ut exempla compassionum, quæ frustra multiplicas, etiam sigillatim discutiam, cum eadem generaliter nihil tuæ parti prodesse jam monstrassem, quæ etiam in epistolari brevitate singulatim pertractare nimis longum æstimo.

Volo tamen hoc tuæ fraternitati fideliter intimare quod illud exemplum quod justum Lot filias suas pro hospitibus stuprandas exhibuisse (Gen. xviii), testatur a B. Augustino inter vitanda potius quam imitanda sacræ Scripturæ exempla, sicut et mendacium Rahab reputatur. Idem enim Augustinus evidentissimis rationibus probat quod nullatenus aliquem pro aliena infirmitate peccatum committere liceat, pro quo devitando, nec propriæ infirmitati parcere debeat.

Illud autem Apostoli: *Unusquisque suam habeat uxorem* (I Cor. vii), cum nec infirmitati monachorum, nec fragilitati quarumlibet velatarum aliquatenus descendat, multo minus descendit sacerdotibus, videlicet qui non simplici tantum benedictione ad continentiam sunt dicati, sed per venerandam manus impositionem, et per sacratissimi chris-matis unctionem reliquis continentibus, imo virginibus, sunt prælati, qui et al persolvendum officium, nullis nisi continentibus licite, quotidie debent esse parati. Denique idem Apostolus informans Titum de ordinatione sive de conversatione sacerdotum, indubitanter affirmat quod sacerdotem oporteat esse continentem.

Scias etiam pro certo B. Augustinum nullam mentionem tui capituli fecisse, cum tractaret quod multipliciter divina Scriptura intelligi posset. Quis enim sani capitis ipsum inter divina computaret quod ab ipsis divinis sanctionibus jam ab antiquo irrecuperabiliter anathematizatum constaret? Nullus autem Sozomenista summo medico est comparandus, quia nullo modo sine sua pernicie suis favet

A auditoribus, quod fecit ipse Christus; nec domini apostolici auctoritas minuetur, etiamsi quilibet magis perire, quam apostolicis institutionibus obedire conetur, pro quo etiam orare prohibet ipse dilectissimus Domini: *Est, inquit, peccatum ad mortem, non dico ut quis oret pro eo* (I Joan. 1). Ipsi videlicet tales ad cor revertentes potius pro te et pro aliis debent orare, ita dicentes: *Omnia que fecisti nobis, Domine, in vero judicio fecisti, quis peccavimus tibi, et mandatis tuis non obedivimus.* (Dan. iii).

Volo etiam ut diligenter inspicias, quoslibet a populo vitandos esse non tam propter humanam incontinentiam, quam propter diabolicam inobedientiam, ut Spiritus sanctus per Samuelem testatur: *Melior est obedientia quam victimæ, et auscultare magis quam offerre adipem arietum, quia quasi peccatum ariolandi est repugnare, et quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere* (I Reg. xv). Hinc et ipse princeps apostolorum, ut B. Alexander papa, capit. 6, testatur in ordinatione B. Clementis, firmissime deliberat, ut populus nec saltem loqui ei audeat, quem præceptis apostolicæ sedis inobedientem sentiat. Propter inobedientiam videlicet ipse Paulus Samosatenus, cujus errorem in sæpè trito capitulo restauravit Sozomenus ab episcopatu publica manu turpiter est expulsus, ut ipsa quam nimium veneraris Historia fatetur. Siricius quoque papa sacerdotalem incontinentiam defendentibus non promotionem tantum ademit, sed omnem etiam aditum indulgentiæ jam tunc eis penitus obseravit. Decreta Leonis papæ, quæ tuæ parti favere putasti, Sozomenistas prorsus condemnant, quæ omnibus apostolica præcepta contemnentibus veniam denegari indicant.

Multum autem tuæ eruditioni derogas in eo quod generalibus statutis B. Siricii dispensatoriam S. Gregorii tolerationem, quippe localem et temporalem, miraris dissonare. Nullus enim apostolicus successorem suum privilegio sedis apostolicæ privat, quin pro sui temporis necessitate non solum canones, sed etiam sui antecessoris sanctiones valeat mitigare, nec tamen in hoc suo prædecessori repugnat, quem et propria statuta aliquando mitigasse nos ignorat.

Nolo autem iterum exinanire illam tuam deceptoriam similitudinem Sozomeni cum Gregorio, et illum tuum prophetalem funiculum abrumpere non necessarium duco, quia Jeremiam de lacu cenoso extrahi desiderantem, non obstinate salutis suæ reluctantem, inde extractum nos ignoro. (Jer. xxxviii.)

Sciat etiam fraternitas tua non Cassiodorum, sed Epiphanium nescio quem scholasticum Tripartitam transtulisse historiam, cujus Cassiodori persona nullatenus anathematizatum Sozomeni caput canonizabit, cum nec indubitata sanctitas Hieronymi

historiam Eusebii ab ipso translata (984) effecerit A
authenticam, quam ipse Hieronymus in lib. De
illustribus viris notat deceptoriam.

Item quoque doctor eximius te ipsum idem caput
sanæ doctrinæ adversum intra crines alienigenæ do-
cuit abscindere, quod cum susceptori suo, ut jam
sæpius inculcatam est, sit perniciosum, nullatenus
inter divina mandata super aurum et topazium est
amandum.

Satis vero diligenter quoslibet a recipiendo Sozo-
meni capite deterres, cum administrationem tam
venerabilem sacramentorum episcopis, presbyteris,
diaconibus æqua conditione doces injunctam esse.
Quis autem nostram funem sibi ipsi ad crucem por-
tari, imo quis jam in cruce suspensus strangulan-
tem nodum non abruperit, sed arctius gutturi suo
innectere studuerit, tu ipse in superioribus evidenter
ostendisti, ubi te ipsum in Gregoriani anathematis
eculeo suspensum reliquisti.

Laudo tamen quod plenam remissionem pecca-
torum in baptismo te credere profiteris, per quam
professionem blasphemias epistolæ tuæ reprobasti;
in qua, inquam, epistola filio jam dudum baptizato,
patris peccatum imputasse notaris. Illam quoque
tuam propositionem, *quidquid convenit parti, conve-
nit et toti*, et alia hujusmodi exempla, non ex arte
prolata, facillime monstrarem, si non in tali negotio
de arte loqui minus idoneum reputarem. Alio: um
quippe iudicio arbitror, non nostro, relinquendum,
quid de tuarum litterarum sive mearum composi-
tione sit censendum.

Propulsatis igitur irrefragabiliter tuis objectioni-
bus iterum, te, licet ingratum, charitative per sub-
scripta rationes libet convenire, ut saltem jam tertio
admonitus ad cor redeas, ne cum sectatoribus Sozo-
meni anathematizatus in æternum pereas. Nullum
caput canonicæ veritati contrarium pro authentico
est recipiendum, atqui tuum topazion sacratissimis
canonibus est contrarium. Asserit enim Nicænam
synodum sacerdotibus incontinentiam non prohibe-
uisse, quibus S. Hieronymus, Siricius, Gregorius
non solum coitum, sed et cohabitationem cum femi-
nis in eadem synodo penitus prohibitam esse testan-
tur. Ergo illud tuum topazion non etiam pro vero,
sedum pro authentico est prædicandum a quolibet D
in sacris litteris erudito, cum scriptum sit: *Os quod
mentitur, occidit animam* (Sap. 1). Item B. Joannes
apostolus dicit: *Timidis, etc., et mendacibus locus
est in stagno ignis ardentis* (Apoc. XXI). Item Psal-
mista: *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium*
(Psal. v).

Amplius: sanctissimus papa Leo per episcopos
in 1 Toletana synodo congregatos Balconio Gallicie
episcopo hanc sententiam inter alia transmisit (985):
*Si quis dixerit, vel crediderit alias scripturas præter
quas catholica Ecclesia recipit, in auctoritate haben-
das, vel venerandas esse, anathema sit.* Hoc igitur

(984) Ruffinus transtulit

(985) In assertionem fidei, quæ invenitur post ea-

anathemate procul dubio illi multantur quicunque
illud tuum caput pro authentico venerantur, quod
nullatenus catholica Ecclesia recipit, cum sacris
Scripturis adversari non dubitetur.

Amplius: Beatissimus papa Damasus, scribens ad
Aurelianum Carthaginensem archiepiscopum, veris-
sime testatur illos manifeste Spiritum sanctum bla-
sphemare, qui contra sacros canones non necessitate
compulsi, sed libenter aliquid, aut proterve agunt,
aut loqui præsumunt, aut facere volentibus sponte
consentiant. Quicunque autem tuum topazion pro
canonico recipiunt, non solum eosdem canones præ-
varicantur, sed etiam eisdem obstinato animo, ut
jam sæpius probatum est, adversantur. Ergo ipsi
cum Spiritum sanctum blasphemant, ipsius damna-
tionem, juxta prædicti apostolici attestationem, non
evadent, præcipue cum ipsa Veritas in Evangelio
testetur quod blasphemia in Spiritum sanctum nec
hic, nec in futuro remittatur (Luc. XII); ipsumque
Constantinopolitanum concilium, quod est unum ex
quatuor conciliis æque ut Evangelium venerandis,
ipsum, inquam, concilium, cap. 1, cum omnibus
hæresibus etiam contumaciam Spiritui sancto repu-
gnantium anathematizat; quos et speciali nomine,
juxta quamdam translationem pneumatomachos co-
gnominat.

Amplius: Spiritus sanctus per Apostolum istam
promulgavit sententiam: *Si quis non amat Christum,
sit anathema, maran Atha* (1 Cor. XVI). Sectatores
autem Sozomeni non amant Christum, cum indubi-
tante blasphemant Spiritum sanctum, per quem
ipse Christus canonicas sanctiones inspiravit SS. Pa-
tribus. Ergo ipsi subjacent apostolico anathemati.

Amplius: B. Gelasius papa in apostolica sede cum
LXX episcopis nominatim Nicolaum B. Stephani pro-
tomartyris condiaconum, Paulum Samosatenum pa-
triarcham Antiochenum, omnesque hæreticos sive
schismaticos, et omnes eorum sectatores irremedi-
abiliter anathematizatos esse pronuntiavit cum
omnibus quæ docuerunt, sive conscripserunt. Qui-
cunque autem decent capitulum Sozomeni pro au-
thentico debere recipi, sectantur Paulum et Nico-
laum hæresiarchas, cum in eodem capite ascribant
sacerdotibus conjugale opus. Quomodo ergo ipsi,
nisi resipiscant, eorum anathema subterfugere po-
terunt, quorum nefarium dogma confirmare, et dis-
seminare non timuerunt?

Amplius: Hæresiarches Jovinianus a B. Gelasio
inter reliquos hæreticos specialiter anathematizatus,
licet hæretice incontinentiam continentie adæquarit,
nunquam tamen adeo desipuit, ut episcopale offi-
cium, singularem utique et principalem continen-
tiam dignitatem, incontinentibus ascribi posse dog-
matizaret. Satius enim sibi videbatur ut hoc repro-
bando suæ hæresi refragaretur, quam incontinen-
tiam continentie tantum adæquaret, ut contra fas et
jus etiam incontinentiam divinis mysteriis admit-
tentes Toletanæ 1 synodi.

tendam assereret. Ergo Sozomenistæ, qui hoc impudenter asserendo eundem hæresiarcam in errore præcedunt, quomodo ipsius inevitabile anathema subterfugere valebunt? Has igitur irrefragabiles sanctorum Patrum sententias diligenter inspicias, nec contra salutem tuam Sozomeni caput deinceps pro authentico recipere præsumas.

Sed forsitan adhuc dicis te illud pro authentico recipere, non pro alia causa, nisi pro quorumdam infirmorum compassione. Quam objectionem, licet in superioribus satis rationabiliter adularim, tamen iterum eidem, pro tua charitate, non gravabor obviare. Beatus Pater Augustinus, imo per ipsum Spiritus sanctus, in libro contra mendacium (*cap. 7*) testatur ita, dicens: *Ea quæ constat esse peccata, nullo bonæ causæ obtentu, nullo quasi bono fine, nulla velut bona intentione faciendæ sunt.* Recipere autem Sozomeni caput non tantum pro vero, sed etiam pro authentico sive canonico, damnabile peccatum esse probatur, cum idem caput, et canonicæ veritatis contrarium et sub anathemate a sanctis Patribus prohibitum non dubitetur. Nullo igitur bonæ causæ obtentu, nullo quasi bono fine, nulla quasi bona intentione est recipiendum. Ergo, nec pro compassione aliquorum. Hunc itaque librum Augustini si tu fideliter attenderis, nunquam nobis aliquod peccatum faciendum esse, vel pro alicujus æterna salute judicabis.

Qua de re diligenter et obnixè tuam fraternitatem non cesso implorare, ut saltem modo toties rationabiliter admonitus animæ tuæ saluti provideas, teque a tam pernicioso anathemate subtrahas, neque simpliciores in tuam et ipsorum perniciem per anathematizati capitis receptionem seducas. Vigilanter sane attendas verba Domini terribiliter comminantis ei qui aliquem de pusillis ejus scandalizaverit (*Matth. xviii*). Precor etiam te ut et in hoc meam

A admonitionem recipias, nec te juxta S. Gregorium apostolicæ auctoritatis reum ulterius efficias, quod jam dudum fecisse probaris, cum domini apostolici præceptum contempsisse, et ei de verbis et scriptis derogasse non dubiteris. Qui etiam et alios per anathematizatum caput a te inter authentica descriptum confortasse infamaris, ut apostolicis repugnant statutis. Certissime autem volo te scire, quod nec moderni Gregorii (986) anathema tibi deest, si ad ipsam hæc infamia, jam de te vulgo disseminata, pervenerit, quæ te præcipuum doctorem, defensorem, imo vocem esse asserit omnium, qui canonicis et apostolicis institutionibus obstinato animo resistent.

Hanc igitur infamiam fideliter admoneo te ut compescas, neque deinceps apostolicis statutis, in periculum tuum, aliquatenus refragari præsumas. Ut autem damnatorias sententias nostri apostolici, et ipsius principis apostolorum super Ananiam et Saphiram (*Act. v*) pari efficacia pollere non dubites, damnationem Spirensis episcopi et mortem ejus studiose consideres, qui, in præterito anno, qui erat ab incarnatione Domini 1075, in prima hebdomada Quadragesimæ, eadem die, id est vi Kal. Martii (987) imo eadem hora subito, quasi quodam invisibili telo percussus, apud Spiram infirmari cœpit qua hora et causam ejus in Romana synodo noster apostolicus ventilare cœpit. Idem quoque tertia die, id est iv Kal. Martii, heu! miserabiliter exspiravit, qua eum etiam definita nostri Gregorii sententiæ Romæ cum indubitabili efficacia damnavit. Sic enim concors fidelium relatio virorum testatur, quorum quidam eo tempore in Romana synodo damnationi ejusdem prævaricatoris interfuisse; quidam vero apud Spiram; quod idem episcopus tam subito, tam miserabiliter obiisset præsentibus exhorruere. Ergo et tu cave. Das dir jeth alsamo beschehe (988).

EPISTOLA RECONCILIATIONIS

Pro superiorum epistolarum injuriis.

Filio dextræ BERNALDO ALBONIUS, par velle, idemque nolle.

Ne sit inter nos zelus et contentio, propheticum sonat cum Apostolo (*I Cor. iii*). Quapropter boni æmulatores esse studeamus, quatenus quidquid noceat facillime evadere valeamus. Si qua dissensionis emulatiove zizania inter nos pullulasse videantur, identitate puræ dilectionis, ejusque propinquæ, fidei falce radicitus evellantur. Omne nostri [nostrum] negotium, juxta Tullii et Quintiliani conditiones, vertatur in utile et honestum. Si hactenus per longas lucubrationes contentiose et infructuose egimus, nunc sententiose et charitative per pauca multum

proficiamus. Si non propter Deum omni creaturæ subiacere (*I Petr. ii*) deberem, propter tuæ redintegrandæ amicitie statum nullatenus contentioni cedere recusarem. Me vero, si quid dixi quod tibi vel alicui subolere potest bono, quo spiritus salvus fiat, in interitum carnis tradi (*I Cor. v*) non reuod. Amodo, utcunque res se habeat, fervida vis charitatis nesciens minui, sole calidior, adamante perennior in æternum et ultra permaneat. Jam jam perstemus et conemur uti novum par amicitie invicem generare videamur.

Finis disceptationis de continentia clericorum.

Henricus Vide de hoc Romano Concilio, tomo III. Conc., et Baron. tomo XI, anno Christi 1075.

(988) Hæc Germanica verba claudunt epistolam in cod. manuscripto.

(986) Vivebat ergo adhuc Gregorius VII quando Bernaldus hanc epistolam scripsit.

(987) Scripsit ergo hanc epist. Bernaldus anno 1076. De hoc episcopo Spirensi Bernaldus noster in suo chronio, anno 1075. Nomen huic episcopo erat